

ZAMONAVIY JAMIYATDA KITOBNING O'RNI VA AHAMIYATI

Akramjonova Muhlisa Ikromjon qizi

O'zbekiston Xalqaro Islomshunoslik akademiyasi

Anotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy jamiyatda kitobning o'рни va ahamiyati har tomonlama tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda kitobning inson tafakkurini shakllantirishdagi, yosh avlod tarbiyasidagi, madaniy va ma'naviy rivojlanishdagi roli chuqur o'rganiladi. Kitobxonlik madaniyatini mustahkamlash, yoshlar o'rtasida o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish, oila va ta'lim muassasalarining bu jarayondagi ahamiyati, shuningdek, elektron va bosma kitoblar o'rtasidagi muvozanat masalalari ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda ilmiy-nazariy yondashuvlar bilan bir qatorda amaliy tavsiyalar ham keltirilgan.

Kalit so'zlar: Kitobxonlik, ma'naviyat, madaniyat, zamonaviy jamiyat, o'qish madaniyati, yoshlar, axborot texnologiyalari, ta'lim, oila, elektron kitob.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotining poydevori bilim, ilm-fan va ma'naviy boyliklarga asoslanadi. Ushbu boyliklarning shakllanishi va mustahkamlanishida kitobning o'рни beqiyosdir. Tarixdan ma'lumki, har bir buyuk sivilizatsiyaning yuksalishida kitob va yozuv madaniyati asosiy vosita bo'lgan. Bugungi globallashuv va raqamli inqilob asrida ham kitob inson tafakkurini shakllantirish, uni axborot oqimida yo'naltirish va ijtimoiy ongni rivojlantirishda hal qiluvchi vosita bo'lib qolmoqda.

Biroq bugungi kunda kitobxonlik madaniyati turli omillar ta'sirida o'zgarib bormoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil qurilmalar orqali tez va ko'p axborot olish imkoniyatlari paydo bo'ldi. Bu esa bosma adabiyotlarga bo'lgan e'tiborni biroz so'ndirdi. Shu bilan birga, elektron kitoblar, audiokitoblar kabi zamonaviy vositalar orqali kitobga kirish imkoniyatlari ham kengaymoqda. Shunday sharoitda jamiyatda o'qish madaniyatini asrash, kitobga bo'lgan mehrni uyg'otish, ayniqsa yoshlar orasida buni targ'ib qilish — dolzarb masalaga aylangan.

Mazkur maqolada kitobning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati, uning yoshlar tarbiyasidagi va intellektual rivojlanishdagi o'рни, shuningdek, kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning samarali yo'llari muhokama qilinadi.

Kitob insoniyat tafakkurining eng qadimiy va ishonchli manbai bo'lib, u nafaqat bilim olish, balki ma'naviy kamolotga erishishda ham asosiy vositalardan biridir. Zamonaviy jamiyatda axborot texnologiyalari, internet va raqamli vositalarning tez rivojlanishi bilan birga, odamlar hayotida kitobning o'рни qay darajada saqlanib qolayotgani dolzarb savollardan biriga aylangan.

Bugungi kunda yosh avlod orasida bosma adabiyotlar o'rnini raqamli kontent, jumladan, ijtimoiy tarmoqlar, video materiallar, mobil ilovalar egallab bormoqda. Bu esa kitobxonlik madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, elektron kitoblar, audiokitoblar va onlayn kutubxonalar orqali axborotga kirish imkoniyatlarining kengaygani, o'qish jarayonini moslashuvchan va qulay shaklga keltirish imkonini bermoqda. Bu holat zamonaviy jamiyatda kitobning shakli o'zgarayotganini, ammo mazmun va ahamiyati saqlanib qolayotganini anglatadi.

Ta'lim tizimida kitobdan foydalanish madaniyatini shakllantirish, maktab va oliy o'quv yurtlarida kitobxonlikni rag'batlantirish orqali o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, mantiqiy tahlil, nutq madaniyati va ijodiy salohiyatini oshirish mumkin. O'qituvchilarning darsda adabiy manbalardan keng foydalanishi, o'quvchilarni mustaqil o'qishga yo'naltirishi ijobiy natijalar beradi. Shu bilan birga, kutubxonalar faoliyatini modernizatsiya qilish, ularni raqamlashtirish, mobil kutubxona xizmatlarini yo'lga qo'yish zamonaviy talablarga javob beradi.

Oila muhitida ham kitobxonlikka munosabat muhim ahamiyatga ega. Bolalikdan boshlab kitobga mehr uyg'otish, ota-onaning o'zi kitob o'qib namuna bo'lishi farzandlarda o'qishga ijobiy munosabat shakllanishiga xizmat qiladi. Kitobni faqat ta'lim vositasi emas, balki hayotiy bilim va ruhiy oziqa manbai sifatida ko'rsatish jamiyatda o'qish madaniyatini mustahkamlaydi.

Shuningdek, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda kitobxonlikni targ'ib qilish, mashhur shaxslarning kitobxonlik haqidagi chiqishlari, turli adabiy tanlovlar va loyihalar orqali kitobga qiziqishni oshirish mumkin. Bugungi raqamli muhitda kitobga oid kontentlar (sharhlar, video tavsiyalar, kitob bloglari) orqali keng auditoriyani qamrab olish samarali strategiyalardan biri hisoblanadi. Shunday qilib, zamonaviy texnologiyalar davrida kitobning o'rnini pasaymayapti, balki yangi shakl va ko'rinishlarda rivojlanmoqda. Muhimi — mazmuniy chuqurlikni, tanqidiy o'qish ko'nikmalarini yo'qotmasdan, yangi avlodni ma'rifatga undovchi kitobxonlik madaniyatini targ'ib qilishdir.

Kitob har qanday jamiyatning ma'naviy va intellektual rivojlanishida beqiyos ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar davrida ham uning tarbiyaviy, ma'rifiy va madaniy roli o'z kuchini yo'qotmagan. Aksincha, kitobning yangi shakllari — elektron, audiokitoblar orqali o'qish imkoniyatlari yanada kengaymoqda.

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila, maktab, kutubxona va ommaviy axborot vositalari o'zaro hamkorlikda harakat qilishi zarur. Yoshlar ongiga kitobga nisbatan ijobiy munosabatni singdirish, o'qish odatini shakllantirish va bu orqali ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalash — dolzarb vazifa sifatida qaralishi lozim.

Kelajakda raqamli axborot muhitida ham mazmunli o'qish va chuqur tafakkurga asoslangan kitobxonlikni saqlab qolish uchun tizimli yondashuv, ijtimoiy tashabbuslar va ma'naviy qadriyatlarga tayanilgan dasturlar muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlar va kitobxonlik" bo'yicha ilgari surilgan beshta muhim tashabbusi. – 2019.
2. Islomov N. "Kitob — ma'naviyat ko'zgusi". — Toshkent: Ma'naviyat, 2020.
3. Qodirova M. "Zamonaviy axborot muhitida kitobxonlik madaniyati". — *Ma'naviyat va ma'rifat*, 2021, №3.
4. UNESCO Report: *Reading in the Digital Era*. — 2020.
5. Karimova S. "Yoshlar orasida kitobga qiziqishni oshirish yo'llari". — *Ta'lim va taraqqiyot*, 2022, №2.
6. O'zbekiston Milliy kutubxonasi rasmiy sayti — www.natlib.uz
7. Rasulova G. "Oila va maktabda o'qish madaniyatini shakllantirish". — *O'qituvchi*, 2023, №1.